

יכול האב להדירו, אם כן האיך אמר רבי חנינא: **ואם גדול אני** — שכבר הגעתי לעונת נדרים — **אהיה בשביל עצמי** ולא בשביל אבי!?

א-ל **הא ברשותיה דאבוח קאים** [הרי ברשות א-ל אביו הוא עומד להדירו] עד שיביא שתי שערות, ואם כן אף שהגיע לעונת נדרים חלה עליו תחילה נזירותו של אביו ואינו נזיר בשביל עצמו!?

ומשנינן: **אלא דאמר רבי חנינא** — לדעת רבי — **"אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי"**, כלומר: אין כוונת רבי חנינא לומר שאם "קטן הוא מלידור" יהא בשביל אביו, ואם "גדול הוא כדי לידור" יהא בשביל אביו, אלא שאם קטן הוא ולא הביא שתי שערות ורשות אביו עליו, כי אז יהא בשביל אביו, ואם גדול הוא שאין רשות אביו עליו יהא בשביל עצמו.⁽¹⁾

הרי מבואר שנחלקו תנאים אם האב יכול להדיר את בנו בנזיר אחר שהגיע לעונת נדרים, וכמו שנחלקו בדבר רבי ורבי יוסי ברבי יהודה.

קא סלקא דעתין לפרש מה שאמר רבי חנינא: "אם קטן אני אהיה בשביל אבא ואם גדול אני אהיה בשביל עצמי", דהכי קאמר: "אם קטן אני מלידור בעצמי שלא הגעתי לעונת נדרים, ואם גדול אני לידור בעצמי והיינו שהגעתי לעונת נדרים אהיה בשביל עצמי"; ולפיכך מקשינן:⁽¹¹⁾

בשלמא לרבי יוסי ברבי יהודה⁽¹²⁾ **דאמר: עד שיגיע לעונת נדרים, היינו דקאמר רבי חנינא: אם קטן אני** — שלא הגעתי לעונת נדרים — **אהיה בשביל אבא, ואם גדול אני** — שכבר הגעתי לעונת נדרים — **אהיה בשביל עצמי**.

אלא לרבי, דאמר: עד שיביא שתי שערות

בתוספות בד"ה רבי יוסי בשם התוספתא שהתנא של הברייתא הוא רבי יוסי ברבי יהודה; כי ודאי שסוגייתנו אינה גורסת כהתוספתא, שאם כן אין שייך לומר "הני תנאי כי הני תנאי" שהרי אותו תנא הוא.

1. ראה דברי התוספות והם צריכים ביאור, וראה ב"ארזי הלבנון" שמפרש לדעת תוספות, שאין גורסים בברייתא כלל לשון "גדול וקטן", ולפי זה ניחא לשון הגמרא בתירוצה שהוא סתום מאד, אלא שמדברי התוספות אין משמע כפירושו של בעל "ארזי הלבנון".

ומדברי המאירי נראה שהוא גורס: "מי סברת אם גדול אני בדעת [רצה לומר יודע להפלות] **אלא גדול ממש**".

11. נתבאר על פי התוספות, אבל הרא"ש כתב שדבר פשוט הוא כתירוץ הגמרא, ש"גדול" — לפי הסובר שהאב מדיר את בנו עד שיביא שתי שערות — היינו "גדול" ממש שהביא שתי שערות, אלא שהגמרא מפרשת את שיטת רבי כדי להקשות עליו.

12. כן נראית גירסת התוספות, ודלא כהב"ח שהגיה: רבי יוסי; וטעמו של הב"ח שהגיה, הוא משום שלא מסתבר שתקשה הגמרא על רבי יוסי ברבי יהודה שלא נזכר בברייתא זו עצמה, ולא על רבי יוסי — הסובר אף הוא כרבי יוסי ברבי יהודה — שנזכר בברייתא זו עצמה.

ואין לומר שאף התוספות מודים שכוונת הגמרא היא לתנא המוזכר בברייתא, ומה שגרסו "רבי יוסי ברבי יהודה" הוא על פי המבואר

הניחא אי באמת אייתי שתי שערות מעיקרא [אם הביא שתי שערות בתחילה] היינו בשעה שהדירו אביו (3) —

כי אז קא מייתי בנזירות דידיה [יביא רבי חנינא את קרבנותיו במלאת ימי הנזירות שהדירו אביו, מחמת הנזירות שלן שיצא מרשות אביו בשעה שהדירו וחלה עליו נזירותו שלו מאותו יום שהדירו אביו, שבאותו יום נדר רבי חנינא.

וכן ניחא נמי אי באמת לא הביא שתי שערות אלא לבסוף, דהיינו לאחר שסיים למנות שלשים ימי נזירות —

כי אז קא מייתי בנזירות דאבוה [יביא את קרבנותיו מחמת נזירות אביו] שהיא זו שחלה עליו ונמשכה נזירות זו כל הימים, שהרי לא הביא שתי שערות אלא בסוף ימי הנזירות. (4)

א. המשך הסוגיא נכתב על פי גירסת הרא"ש ונתבאר על פיו.

ב. חילוק יש בין שתי שערות לעונת נדרים, שכשהביא שתי שערות לא מיבעיא שאין האב מדירו בנוזר, אלא אפילו אם הדירו קודם לכן והביא הקטן שתי שערות באמצע ימי הנזירות שהדירו אביו, פקעה נזירותו של האב; ואילו משהגיע לעונת נדרים אפילו לדעת הסובר ששוב אין האב יכול להדירו, מכל מקום אם הדירו האב קודם לכן והגיע לעונת נדרים באמצע ימי נזירותו, אין הנזירות פוקעת, אלא אם כן הביא שתי שערות. (2)

ומקשינן לפי שיטת רבי, שהאב מדיר את בנו בנוזר עד שיביא שתי שערות:

מאחר שלא בדקו את רבי חנינא אם הביא שתי שערות, אם כן כיצד יביא הקטן את קרבנותיו כשימלאו ימי הנזירות שהדירו אביו, וכדמשמע מן הברייתא; שהרי:

בשעה שהדירו אביו. ואולם לשון הרא"ש הוא: "אי אייתי שתי שערות בשעה שאמר רבי חנינא תנאי זה", ולשון זו אינה מובנת כל כך, דמשמע שתלה רבי חנינא את נזירותו שלו אם הביא שתי שערות בשעת הנדר, והוא דבר רחוק, כי למה יתלה בשעה זו!?

ועוד, שהרי עיקר הדבר שאנו צריכים לדעת, הוא, אם במלאת ימי נזירות אביו יכול הוא להביא קרבן, ומה יועילנו אם בשעה שנדר הביא שתי שערות ואז חלה נזירותו שלו, והרי משום זה אינו יכול להביא קרבן במלאת ימי נזירות אביו!?

4. לעיל בתחילת הסוגיא הובאה איסתפקתא אם

2. א. אף ביאור התוספות ביסודו הוא על דרך דברי הרא"ש עם שנויים מעטים, אלא שיש לדקדק בדבריהם הרבה, וראה גם ב"ארזי הלבנון" שהביא מחלוקת אחרונים בכוונתם, וראה עוד במאירי שפירושו הוא על דרך התוספות.

ב. ביאור החילוק בין עונת נדרים לשתי שערות, יתבאר בהמשך הסוגיא בהערות.

3. נתבאר לפי פשוטו שהדין תלוי אם בשעה שהדירו אביו היו לו שתי שערות [וכן נראה בתוספות], כי פשטות כוונתו של רבי חנינא היא: "אם בשעה שהדיני אבי הבאתי שתי שערות הריני נזיר מחמת עצמי", ואם כן אינו נזיר מחמת עצמו אלא אם כן היו לו שתי שערות

יביא את קרבנותיו במלאת ימי הנזירות שהדירו אביו, שהרי ממה נפשך — בין שהגיע לעונת נדרים בשעת הדרת אביו ובין לא הגיע לעונת נדרים באותה שעה — הרי הוא נזיר באותם הימים אם מחמת נזירות אביו אם מחמת נזירות שלו.

ולא איכפת לך אם יגיע לעונת נדרים באמצע ימי הנזירות, כי אפילו אם יהא כן לא נפקעה נזירות אביו, כי עונת נדרים אינה מפקעת את הנזירות כמו שתי שערות, ולשתי שערות אין לחוש שיביא כי יש לומר שעד סוף ימי הנזירות לא יגיע רבי חנינא לגיל שלש עשרה ואין שערותיו שיביא אלא שומא ולא סימני גדלות.⁽⁶⁾

אלא לרבי דאמר: עד שיביא שתי שערות, מאי איכא למימר כלומר: איך יביא קרבנותיו מיד בהשלמת הנזירות?! אמרי בני הישיבה לתרץ:

אלא אי אייתי במצעי [אם באמת הביא שתי שערות קודם שסיים למנות ימי נזירות] **מאי?!?**

כלומר: אם באמת יביא שתי שערות תוך כדי מנין ימי הנזירות כיצד יוכל להביא את קרבנותיו מיד לאחר השלמת ימי הנזירות שהזירו אביו, והרי נזירותו של אביו פקעה באמצע ימי הנזירות מאחר שהביא שתי שערות ויצא מרשותו.⁽⁵⁾

ואם כן תיקשי: הרי משמעות הברייתא היא שמיד בהשלמת ימי הנזירות — שקבע אביו — יביא קרבן, והרי אינו יכול להביא קרבנות, כי שמא הביא שתי שערות במיצעי?!?

ומבאר הגמרא את קושייתך:

הניחא לרבי יוסי ברבי יהודה, דאמר: האב מדיר את בנו עד שיוגיע לעונת נדרים, כי אז

כוונתו שאם יביא סימנים קודם שהשלים נזירות אביו שיהא נזיר בשביל עצמו, מכל מקום לא משכחת לה שיהא ראוי להביא קרבנות בהשלמת נזירות אביו מיד.

6. פירשו התוספות טעמו של דבר: "דנהי דהאב אינו יכול להדירו מכאן ואילך, מכל מקום היכא דהדירו קודם לכן, משום עונת נדרים לא פקע, כיון דלא הוי כי אם דרבנן, [כלומר: מופלא הסמוך לאיש דרבנן], אבל שערות דאיש דאורייתא פקע דאביו ואם כן ניחוש לשערות במיצעי".

ודבריהם צריכים ביאור: מנין פשיטא להו ש"מופלא הסמוך לאיש" הוא מדרבנן, והרי בסוגיא לעיל אינו פשוט כן. ועוד: "מופלא הסמוך לאיש" אם הוא

הגדיל לאחר מנין הנזירות ועדיין לא הביא קרבנותיו, אם מביא הוא קרבנות; והנה לשון הרא"ש כאן הוא: "אם לא הביא שתי שערות עד ששלמו ימי נזירות אביו", ולפי הצד שנתבאר לעיל שאינו חייב בקרבנות אלא אם עד שיביאם לא יביא שתי שערות, צריך לומר שלשון הרא"ש לאו דוקא, אבל ב"קין אורה" [בד"ה ועוד משמע], כתב שצריך להביא קרבנותיו, ראה שם שדדקן כן מסוגייתנו.

5. ביאר הרא"ש: ונזירותו שלו הרי לא חלה, כי בשעה שהתנה [לשון הרא"ש בשעה שהתנה צריכה ביאור, והיה לו לומר בשעה שהדירו אביו, וכעין זה בהערה לעיל] הרי באמת היה קטן, והוא לא קיבל על עצמו נזירות אלא אם כן גדול הוא; והוסיף: ואפילו אם תאמר שהיתה

לרבי ליכא תקנתא עד דיתיב דיליה ויתיב דאבוהי [לפי רבי אין תקנה אלא שישב את נזירות אביו ואת נזירותו שלן] סך הכל ששים יום.

כלומר: אכן אין הוא מביא קרבנות מיד בהשלמת נזירות אביו אלא לאחר שישב ששים ימי נזירות, כי כוונת רבי חנינא היתה, שאם יביא שתי שערות באמצע נזירות אביו ותתבטל נזירות אביו, הרי הוא נודר נזירות משעה שיביא שתי שערות, ואם כן יביא

קרבן בסוף ששים יום ממה נפשך, או משום נזירות אביו או משום נזירותו שלו.⁽⁷⁾

מתניתין:

האיש [הבן] מגלח על נזירות אביו, כלומר: אם הפריש אביו המת מעות לקרבנות נזירותו, הרי בנו הנזיר משתמש בהם לקרבנות נזירותו שלו,⁽⁸⁾ וכדמפרש לה המשנה ואזיל.

מדרבנן, אין מועיל להפקיע את רשות האב אלא אם הוא משום חינוך דרבנן, וכמבואר בגמרא לעיל, ונמצא שהגמרא כאן סוברת את הטעם משום חינוך, ולא כפי שנפסק להלכה.

ועוד: היות וכל דין הדרת נזירות אינו אלא מדרבנן, [שאם אינו מדרבנן הרי "מופלא הסמוך לאיש" דרבנן אינו מבטלו, וכן"ל], שוב ממילא מה בכך ש"מופלא הסמוך לאיש" אינו אלא מדרבנן.

ועוד, לפי פירוש הרא"ש בגמרא לעיל, שהטעם שאין האב יכול להדירו כשהגיע להיות "מופלא הסמוך לאיש", הוא משום שאינו חייב לחנך את בנו כשיכול לידור בעצמו, אם כן ודאי מסתבר שאם כבר הדירו לא יפקע, ולא היו צריכים לומר את הטעם משום שהוא מדרבנן; ומוכרח מזה שרבינו תם אינו מפרש כהרא"ש, אלא כלשון הגמרא לעיל שכבר יצא מרשות אביו לענין חינוך, [וכמו שנתבאר שם בהערה], ולכן סבירא ליה שאף באמצע הנזירות יצא מרשותו; [וראה מה שהביא ב"ארוזי הלבנון" אות רסב].

7. א. כן נראה לפרש את תירוץ הגמרא על פי הרא"ש.

וששים יום שהוא יושב הוא דוקא אם לא יבדוק בינתיים, כי אז יתכן שלא הביא שתי

שערות אלא בסוף הנזירות ועד אז היה חייב לשבת בשביל נזירות אביו, ואילו נזירותו שלו אינה מתחילה אלא לאחר שהביא שתי שערות, אבל אם יבדוק את עצמו באמצע וימצא שהביא שתי שערות, אינו צריך לשבת אלא שלשים יום לאחר שיביא שתי שערות, וכמבואר במאירי.

ב. יש להסתפק: אם הביא שתי שערות בי מיצעי ולא עברו שלשים יום של נזירות, אם בטילה הנזירות למפרע כי היא נזירות פחותה משלשים יום; ויש לדון, שאם תמצי לומר שאין הנזירות חלה, הרי שלא היה צריך לנהוג נזירות ששים יום, כי יש לפרש את כוונת תנאו של רבי חנינא: "אם גדול אני בתחילת הנזירות שהדירני אבי, או שאהיה גדול באמצע הנזירות, שבשני אופנים אלו אין נזירותו של אבי חלה, כי אז הריני נודר בשביל עצמי", ואם כן בשלשים יום די לו; וראה מה שהביא ב"ארוזי הלבנון" אות רסה, וב"חזון איש" אבן העזר סימן קיד סקט"ז; וראה עוד מה שהביא ב"ארוזי הלבנון" אות רי ד"ה ולענין בשם ה"מנחת חינוך".

8. בין שהפרישם האב לקרבנות "תגלחת טהרה", ובין שהפרישם ל"תגלחת טומאה" הרי הבן מגלח לאותה מטרה שהפרישם האב, ובסוף הסוגיא מסתפקת הגמרא, אם יכול הטמא לגלח על מעות של טהור, והטהור על מעות של טמא.

ודין זה הלכה למשה מסיני הוא, ובגמרא יתבאר גדר דין זה.

ואין האשה [הבת] מגלחת על נזירות אביה, וכל שכן שאר יורשים שאינם מגלחים, ובגמרא מתבאר הטעם לזה.

כיצד האיש מגלח על נזירות אביו:

מי שהיה הוא ואביו נזירים, והפריש אביו מעות סתומים [שלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים] לנזירותו [לקרבנות תגלחתו], ומת האב, רבי יוסי אומר: (9)

אין אלו מעות שנאמרה בהם הלכה למשה מסיני שישלח הבן עליהם, היות שכבר היה נזיר בחיי אביו; (10) ולפיכך: הרי אלו יפלו לנדבה לקיץ המזבזב, וכדין מעות סתומין שנותרו לאחר מיתת הנזיר. (11)

ואיזהו שמגלח על נזירות אביו:

הרי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומין, ומת, ואמר הבן לאחר מיתתו של אביו:

הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא, זהו שמגלח על נזירות אביו. (12)

גמרא:

שאל רבי יוחנן: (13) מאי טעמא אין הבת מגלחת על נזירות אביה?

ואמר רבי יוחנן עצמו את הטעם, כי הלכה למשה בסיני היא בנזיר, כלומר: כך נאמרה ההלכה: בן מגלח ולא בת.

ותמהה הגמרא על רבי יוחנן: הרי פשיטא היא שאין הבת מגלחת על נזירות אביה ואף בלא שנאמרה הלכה מפורשת כן —

ומאי למימרא דבן יורש את אביו ובת לא יורשת!?

כלומר: כיון שהבן הוא שירש את אביו ולא הבת, אם כן פשיטא שאינה יכולה לגלח על מעות אביה! (14)

9. א. בגמרא יתבאר האם נחלקו חכמים על רבי יוסי, ובמה נחלקו.

ב. דין "מעות סתומין" לענין גילוח על מעות אביו, שוין בכל פריטהם לדין "מעות סתומין" שיפלו לנדבה [אם מת הנזיר או שהיפר לה בעלה וכיוצא בזה], וכפי שנתבאר כל הדינים והפרטים במשניות ובסוגיות מדף כד א ועד דף כח ב.

10. כתב הרא"ש לעיל כז ב: דמסתברא למימר דנאמר הלכה היכא דתחלת קבלת נזירותו היתה על סמך מעות אביו, אבל אם בחיי אביו היה נזיר, כבר הוזהב להביא קרבנות משלו, וראה לשון המאירי.

11. וכמבואר לעיל כד ב שהם נופלים לנדבה.

12. ראה בהערה לעיל בשם הרא"ש את טעם החילוק, וראה לשון המאירי.

13. כן פירשו התוספות; והוכרחו לפרש שרבי יוחנן עצמו שאל את השאלה, משום שאם לא כן האיך שואלת הגמרא בתחילה "מאי טעמא", וכשמישב רבי יוחנן את הטעם, חוזרת ושואלת הגמרא: "פשיטא", והרי אם "פשיטא" היא, אין לשאול "מאי טעמא"; ובהכרח שרבי יוחנן עצמו שאל "מאי טעמא", והוא זה שתירץ, ומצינו כן בעוד מקומות בש"ס.

14. א. לשון הרא"ש הוא: פשיטא מאי למימרא

א. האם פליגי רבנן [נחלקו חכמים] עליה דרבי יוסי, וכדמשמע מלשון המשנה: רבי יוסי "אומר", או לא פליגי חכמים על רבי יוסי?

ב. ואם תימצי לומר שאכן פליגי חכמים על רבי יוסי, יש להסתפק במה נחלקו: האם ארישא דהיינו שנזר הבן בעוד אביו חי, שהם סוברים: אפילו באופן זה הבן מגלח במעות אביו.

או שמא אדרבה אסיפא — כשנזר לאחר מיתת אביו — פליגי חכמים, והם סוברים: אפילו באופן זה אינו מגלח על מעות אביו, שלא נאמרה הלכה זו כלל, והמעות יפלו בכל אופן לנדבה?⁽¹⁾

תא שמע שנחלקו חכמים, ועל הרישא הוא שנחלקו לומר שבכל אופן הבן מגלח על נזירות אביו:

דתניא: כיצד אמרו האיש מגלח על מעות אביו:

ומשנינן: אכן במקום שיש בן אין צורך לומר שאינה מגלחת, ולא צריכא — דברי רבי יוחנן וההלכה שאין הבת מגלחת — אלא בדלית ליה [אין לאב] אלא בת שהיא יורשת במקום שאין בן.

כי מהו דתימא [שמא תאמר]: "יורשין" גמירין לה שהם מגלחים על מעות מורשים כשהם יורשים אותו, וכל היורשים בכלל⁽¹⁵⁾ וכל שכן בת —

ל-ב קא משמע לן: הלכה שאין הבת מגלחת כלל על מעות אביה, וכל שכן שאר יורשים.

שנינו במשנה: כיצד: מי שהיה הוא ואביו נזירים, והפריש אביו מעות [סתומים] לנזירותו, ומת [האב], רבי יוסי אומר: הרי אלו יפלו לנדבה; ואיזהו שמגלח על נזירות אביו: הרי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומין, ומת, ואמר [הבן]: הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא, זהו שמגלח על נזירות אביו:

איבעיא להו [נסתפקו בני הישיבה]:

בעמוד ב בגמרא, דמשמע [כמבואר שם בהערה]: שאם יש שני אחים והאחד אינו נזיר אז פשיטא שיוורש הבן השני את הכל, אף על פי שכשיש שני אחים מסתפקת הגמרא שם, שאין כל אחד יורש אלא חצי מהמעות.

15. כן נראה מלשון הרא"ש שכתב: מהו דתימא ירושה גמירי לה דכל מי שהוא יורש מגלח.

1. נתבאר על פי הרא"ש, וזו היא גם כוונת התוספות, וכמו שכתבו האחרונים שהובאו ב"ארזי הלבנון" אות רעד.

וכו' וכיון דבת אינה יורשת והבנים יורשים, האיך תגלח על נזירות אביה!?

ונראה מזה שעיקר קושיית הגמרא היא משום שהלכה זו בכלל דין ירושה היא, ויש לעיין, שהרי הגמרא לקמן מסתפקת אם הלכה זו מדין ירושה היא, ואינה פושטת את הספק, ואם כן איך מקשה הגמרא בפשיטות שהלכה זו מדין ירושה היא!?

ב. יש ללמוד מדברי הגמרא, שאף אם הבן אינו נזיר ואינו ראוי לגלח, מכל מקום אין אומרים שתירש הבת את המעות האלו שאין הבן ראוי לירש אותם, שאם לא כן, יכולה היתה הגמרא לתרץ שבאופן זה אינו פשיטא; וראה